

"Se de hvide, hvor de ryster!"

Beretning fra New Bell fængslet i Douala

Af Mette Faartoft

En af WCICs aktiviteter er at yde gratis juridisk bistand til fattige kvinder, herunder også kvinder i det berygtede New Bell fængsel i Douala. I november 2006 var Nanna og Mette på besøg og fulgtes med advokaten Mirabelle på en af turene til fængslet. Her er Mettes beretning fra et besøg, der gjorde indtryk.

Først giver vi vores pas til vagten ved den yderste dør, som kontrollerer dem meget nøje. Herefter går vi ind på et forkontor, hvor advokaten Mirabelle afleverer brevet om "det danske delegationsbesøg" og forklarer årsagen til og formålet med vores besøg. På væggene hænger forskellige gamle og blegede FN plakater mod diskrimination og om hvad menneskerettigheder betyder – også for indsatte i et fængsel. Overalt på kontoret ligger gulnede sagsmapper i store bunker. Murene er fugtige, malingen skaller og i et blændet tremmevindue er et gammelt billede af præsidenten klemt ind mellem tremmerne. Efter besøget på dette kontor går turen videre til den næst yderste dør, hvor vores tasker bliver rodet igennem af en høj, ranglet soldat. Han er meget grundig i sin gennemgang og sikrer sig, at vi hverken har medbragt kamera eller telefon. Herefter lukkes vi ud i en lille, smal gang der med et gitter er adskilt fra en stor fangegård med hundredvis af fanger.

Idet vi kommer ud af døren, tiltrækker vi meget opmærksomhed fra fangerne i gården: De råber højt og bevæger sig frem mod gitteret. Vi bliver overrasket over at se så mange fanger samlet og nervøse over deres tilråb. Vi går til venstre ned ad gangen og videre ind på et nyt kontor, hvor advokaten Mirabelle igen viser brevet om vores besøg.

På væggen hænger en gammeldags skoletavle, hvor en masse numre og navne er skrevet med kridt i forskellige farver. Det ser ud til at være navne på fanger og deres cellenumre. Fængselsofficeren læser vores brev igennem flere gange, udspørger Mirabelle om formålet med vores besøg, bladrer længe i forskellige papirer og mapper. Det er som om han kigger vurderende på os. Endelig siger vagten ok for besøget og der bliver kaldt på en anden vagt, der skal eskortere os til kvindernes afdeling. Endnu er det ikke gået op for os, at vi skal gå igennem den store fangegård for at komme hen til kvindernes afdeling. Vagten beordres til at tage våben med, enten stave, gevær eller reb. Han siger, at han kender fangernes mentalitet og understreger, at de under ingen omstændigheder må røre os. Det går langsomt op for os, hvad vi er på vej ind i.

Vagten forsvinder et øjeblik og kommer tilbage med en stor træstav og et kabel, som han snører et par gange om sin arm. Mirabelle beder os om at følge efter ham. Vi lukkes ind i den store fangegård, en lille procession bestående af den bevæbnede vagt, jeg selv, Nanna og bagerst Mirabelle.

FAKTA OM RETSHJÆLP I CAMEROUN

- Formelt eksisterer der fri retshjælp i Cameroun. I praksis er den dog svær at opnå. De advokater, der udpeges til at forestå den gratis resthjælp oplever ofte at de ikke få betaling og derfor har hjælpen tit karakter af at være proforma.
- WCIC kan berette om advokater, der 1) ikke taler med deres klient inden retssagen, 2) ikke sørger for at klienten kan møde op i retten, når deres sag er for og derfor ikke altid ved, at den har været det, hvorvidt de er blevet dømt og for hvad og 3) blot læser op af politirapporten, hvilket resulterer i en ensidig vinkling af sagen.
- Tortur – heraf tilståelser – samt korruption er ikke ukendt.
- For at sætte en retssag i gang kræves det, at man kan betale for at få sin sag registreret. Dette kan koste op til 800 kr. En gennemsnitlig månedsløn ligger på 1000–2000 kr.
- Fængslet i Douala er bygget til 700 fanger, men fængselsdirektørens vurdering er, at der er ca. 3000 indsatte. Der er ikke celler, men snarere et fællesområde, hvor fangerne indretter sig og lever sammen ud fra egne regler og hierarkiske mønstre.
- Indsatte får kun sparsom mad. Har man ingen økonomiske midler eller familie, der ved at gå gennem en advokat eller fængselsvagt kan hjælpe en, opnås de daglige fornødenheder gennem bytning af ejendele eller "tjenester" – som oftest prostitution.
- Familier og venner har ingen adgang til fængslet.

"Se de hvide, hvor de ryster!"

Beretning fra New Bell fængslet i Douala

Fangegården er på størrelse med en fodboldbane eller en stor skolegård, og den er fyldt til randen med mandlige fanger. Da vi kommer ind, stimler de straks sammen, råber og begynder at bevæge sig hen imod os. Flere prøver at tage fat i vores tøj, tasker eller arme. Hvis fangerne står i vejen, hvis de ikke flytter sig for os, hvis de råber meget eller rækker ud efter os, reagerer vagten prompte med træstaven eller "pisker" dem med kablet. Han deler gavmildt ud af slagene: selv de mænd, som står med ryggen til og hverken har hørt eller set os komme får voldsomme slag og pisk bagfra af vagten. Det er en utrolig modsætningsfuld oplevelse; på den ene side er det meget betryggende at gå bagved vagten, og jeg er glad for, at han beskytter os fra fangerne. På den anden side er det helt forfærdeligt at se andre mennesker blive slået og pisket på grund af os. Det er en grusom behandling af fanger og "bare fordi", at to hvide kvinder gerne vil ind og se et fængsel. Mine ben ryster under mig, mit hjerte banker, der er et virvar af lyde og tilråb, jeg kan mærke, at jeg er bange, jeg prøver af al magt kun at stirre ind i vagtens ryg og ikke få øjenkontakt med nogle af fangerne. Det er en utrolig barsk og voldsom oplevelse og turen fra indgangen og ned til kvinderne føles som varer den en evighed.

Efter endelig at have krydset over gården går vi igennem nogle små stræder med rendestene. Folk sover på jorden, på faldefærdige bænke og stole. Fangerne bor i en slags barakker, små "huse" af træ - med og uden tag. Det er svært at se, om der også er celler, som vi kender dem, men umiddelbart ligner det mere et dunkelt og beskidt slumkvarter end et fængsel. Her er varmt og tæt, og her lugter både sødt og råddent på samme tid. Vi bevæger os ned ad en lille sti, træder over rendestenen ved hjælp af et par træ brædder. For enden af stien er en lille jerndør. Vagten banker på jerndøren og omkring os stimler fanger sammen, da vi pludselig er stoppet op og ikke længere er i bevægelse. Det er en ubehagelig fornemmelse at mærke, hvordan der bliver stille omkring os, og hvordan der dukker fanger op fra forskellige kroge, som kommer tættere og tættere på. Men døren åbnes og vi bukker os for at gå igennem den - nu er vi i kvindeafdelingen.

Mig, Advokat Mirabelle, der besøger de kvindelige fanger i New Bell fængslet og Nanna Wamberg.

KVINDER OG RETSHJÆLP

- Størstedelen af de camerounske kvinder har ikke adgang til juridisk hjælp.
- Mange fattige kvinder er "varetægtsfængslet" indtil de kan få deres sag for retten. Dette kan tage fra 6 måneder til 2 år afhængig af deres adgang til advokathjælp. Der ses varetægtsfængslinger i helt op til 2 år, ligesom det også sker, at den fængslede bliver "glemt".
- Varetægtsfængsling kan ske på en mistanke. En del kvinder sidder derfor i fængsel på baggrund af andres påstande om deres skyld, trods manglende vidner.
- Mange fanger er fattige kvinder, der sidder i fængsel for simpelt tyveri af daglige fornødenheder som mad, tøj og medicin. Disse kvinder har ofte børn, der ikke har andre til at tage vare på sig, og det kan have store konsekvenser for dem, at deres mødre fængsles.
- De hyppigste anklager er simpelt tyveri, vold, konspiration, bedrag, forsøg på at forlade landet uden tilladelse og abort eller forsøg herpå. Hertil kommer en del kvinder, der ikke selv ved, hvad de er anklaget for. Mange forbrydelser og anklager kan knyttes direkte til fattigdom.
- I princippet er fængslerne kønsopdelt, men det er relativt let at få adgang til kvindeafdelingen. Dette resulterer ofte i vold og voldtægt af de kvindelige fanger, deraf uønskede graviditeter og fratagelse af de få værdier de har. Både mandlige fanger og fængselsvagter udgør i denne henseende en risiko for kvinderne.

"Se de hvide, hvor de ryster!"

Beretning fra New Bell fængslet i Douala

Inde hos kvinderne kommer vi først ind i en lille gård uden tag eller overdækning. Der er meget småt, snore med vasketøj hænger tæt over træbænke i midten af gården. Der er kvinder overalt, og de, som sidder på bænke, er halvt skjulte af vasketøjet. Som hos mændene er der rendestene med tykt brunt slam, og lige indenfor døren er en enkelt vandpost til alle kvinderne. Lige frem står et skrivebord med 2 store kvindelige fængselsbetjente siddende bagved. De er meget venlige, vil gerne vise os hele afdelingen, vi må tale med alle de kvinder vi vil, og vi må også gerne tage notater. De starter med at vise os kvindernes sovesal, som ligger til venstre for indgangen: Det er et langt rum med træ-etagesenge, der minder mig om billeder fra kz-lejre. Der sover flere kvinder i hver seng. For enden af sengene, ind mod væggen, hænger naive tegninger og billeder af kvindernes familier. Lige inden for døren til højre står en gammel kumrefryser, men der har ikke været elektricitet i flere uger, og der er heller ikke noget lys i sovesalen. Der hænger en tung sødlig dunst af sved, støv, råddenskab og sygdom. Der er mange kvinder i sovesalen, de sidder i sengene og på jorden. Der er øjne, som betragter os overalt. Sovesalen er som et almindeligt stort dansk klasseværelse og skal i princippet kunne rumme de 85 kvinder, som er indsat i kvindeafdelingen. Gården er så lille, at der ikke plads til, at alle kvinderne kan være der på samme tid og derfor må halvdelen ligge i sengene, også selvom det er dag. Det er ganske forfærdeligt at se disse vilkår, det er svært for mig at lade være med at græde, at give mig selv lov til bare at føle elendigheden, sulten, alle de kvindeskæbner, der er låst inde sammen på så lidt plads. Fra sovesalen går vi ud i gården igen og ned til venstre, hvor der er et langt, smalt, overdækket "køkken" langs sovesalens væg. Der laves mad på små petroleumsprimusser og der lugter stærkt af petroleum. Det eneste lys der er, kommer fra primusflammerne. Nede bagerst i køkkenafdelingen ligger en isolationscelle. Den måler ca. 1,5 x 1,5 m, der er ikke nogen briks og eneste åbning er et lille vindue ud til "køkkenet". Men da køkkenafdelingen er helt mørklagt, kommer der intet lys ind i isolationscellen.

Lige meget i hvilken retning vi ser, er der kvinder over det hele, nogle opdager jeg først efter et stykke tid. Bagved fængselsbetjentenes overdækkede skrivebord står flere etagesenge: sygeafdelingen. I sidste uge døde 3 kvinder af tuberkulose. Syge-sengenene er blot en armlængde fra fængselsbetjentenes skrivebord og fra bænke med vasketøj hængende ned over.

Nanna og jeg sætter os på bænke, og straks stimler kvinderne sammen omkring os, vil gerne tale med os og høre, hvad de andre kvinder fortæller. Det er "letter" at være hård og ikke lade sig opluse helt af de elendige vilkår, når vi rent faktisk taler med kvinderne. Så fokuserer man på deres historie, og det de siger, frem for at lade sig ramme helt og aldeles af de forfærdelige forhold og den trøstesløse stemning. Kvinderne er meget åbne og vil gerne fortælle deres historie. Måske fortæller de os ikke hele sandheden, måske er det kun kvinder, der er uskyldige, som gerne vil tale med os. Men det er ikke så væsentligt. Det vigtige er, at vi får et ganske særligt indblik i, hvad det vil sige at være

WCIC i Douala, Cameroun

kvinde i Cameroun, hvilke vilkår, de lever under og hvilke problematikker, de møder. Kvinderne vil gerne vide, hvad vi bruger deres historie til og hvad vi laver. De spørger efter vores telefonnumre og adresser i Cameroun. De spørger om hjælp til at forsvare deres rettigheder og interesser.

Da vi har talt med en del kvinder, er det tid til at forlade kvindeafdelingen. Vi får pludselig helt ondt i maven over endnu en gang at skulle ud i gården. Mens vi har talt med kvinderne, har vi været så koncentrerede om dem, at vi helt har glemt, hvad der venter os på den anden side af jerdøren. Denne gang eskorteres vi ud af en af de kvindelige fængselsbetjente fra kvindeafdelingen - hun bærer ikke våben. Jeg går efter fængselsbetjenten, bag ved mig går Nanna, og ved siden af hende går en af de mandlige fanger som har særligt ansvar for at vogte døren ind til kvinderne. Han har de største overarme, jeg nogen sinde har set og siger, at vi ikke skal være bange. Han kan og vil forsvare os uden våben; han slår dem bare med sine bare næver! På vejen tilbage føles det igen som om, at tiden står stille, og det tager en evighed at komme frem. Vi drejer om hjørner, igennem de små stræder, og jeg prøver igen at kigge lige ind i fængselsbetjentens ryg i stedet for at se ud til siderne. Vi prøver at rive os løs fra de hænder, som rækker ud efter os, mit hjerte banker, og knæene ryster under mig. Det er meget svært at bevare mit "stone-face" og gå hurtigt uden at løbe, for ikke at komme for langt væk fra fængselsbetjenten foran mig. Kort før vi når døren ud af fangegården, er der en fange, der kommer meget tæt på os og råber: "Se de hvide, hvor de ryster...!"

Ude på gaden igen galoperer mit hjerte stadig og mine knæ er bløde. Tårerne presser sig på. ■